

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter

Sammanfattande inledning

I promemorian Utökad registerkontroll i utbildningsväsendet och en ny grund för avskiljande av studenter (U2025/01126) utreds bland annat möjligheten att kontrollera uppgifter i belastnings- och misstankeregistret inför och under anställning inom skola och annan pedagogisk verksamhet.

Promemorian innehåller tre separata och självständiga förslag. Det första gäller utökade registerkontroller inom skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Det andra avser införandet av belastningsregisterkontroll vid antagning till vissa högskoleutbildningar. Det tredje rör ökade möjligheter att avskilja studenter vid högskolan och yrkeshögskolan.

Saco lämnar synpunkter på det första förslaget. När det gäller de delar som rör registerkontroll inför antagning samt förslagen om avskiljande av studenter hänvisar Saco till remissvaret från Saco studentråd.

Utgångspunkter för Sacos bedömning

Saco anser att registerkontroller i arbetslivet kräver en noggrann avvägning mellan skyddet för utsatta grupper och den enskildes rätt till integritet. Lagstiftningen måste vara tydlig och rättssäker, och samtidigt värna principen att den som har avtjänat sitt straff ska ha en reell möjlighet till återanpassning och försörjning. Det gynnar inte bara individen, utan samhället i stort.

En utökad registerkontroll kan motiveras i särskilda fall, till exempel för att skydda det allmänna intresset eller särskilt utsatta grupper. När det gäller arbete med barn kan kontroll vara befogad, då barn befinner sig i beroendeställning och har begränsad möjlighet att försvara sig. Samtidigt måste den personliga integriteten värnas – kontrollerna får inte gå längre än nödvändigt.

Saco vill lyfta att det under senare år genomförts flera olika utredningar som rör bakgrundskontroller i arbetslivet. Exempelvis behandlades frågan i Ds 2024:24 om registerkontroller inom kommuner, vilket delvis också rörde arbete med barn. Det hade varit önskvärt med en mer

övergripande strategi för hur kontroll av belastningsregister ska hanteras, snarare än sektorsvisa utredningar. En samlad linje hade främjat rättssäkerhet och tydlighet.

Synpunkter på förslagen

Omfattning av kontroll – brottstyper och personkrets

Förslaget innebär att kontrollen i belastningsregistret inför anställning inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet utökas från nuvarande registerkontroll till att omfatta en bred katalog av allvarliga brott, bland annat vålds- och sexualbrott, hedersrelaterad brottslighet, vapenbrott, narkotikabrott och smuggling. Vidare föreslås att samtliga personkategorier som i dag omfattas av regleringen även fortsättningsvis ska omfattas av kontrollen.

Saco anser att det kan finnas goda skäl att utöka brottskatalogen, men att varje brott som inkluderas måste kunna motiveras utifrån syftet med kontrollen. Det är rimligt att exempelvis förmögenhetsbrott och mindre allvarliga brott, som enbart kan ge böter, inte omfattas. Urvalet bör tydligt utgå från det uttalade målet att skydda barn och elever från våld, övergrepp samt skadlig eller otillbörlig påverkan. Saco välkomnar därför att utredningen har gjort en tydlig avvägning i enlighet med kontrollens syfte att skydda barn och elever.

Saco tillstyrker förslaget, då den utökade brottskatalogen framstår som väl avvägd. När det gäller den föreslagna personkretsen har Saco inget att erinra.

Hantering av registerutdrag – form, giltighetstid och undantag

Saco tillstyrker att registerutdrag även fortsättningsvis ska visas upp och inte överlämnas till arbetsgivaren. Det är en viktig integritetsskyddande princip som bör bevaras.

Förslaget att utdraget ska vara högst sex månader gammalt, i stället för som idag ett år, bedöms som rimligt. Det innebär en skärpning som ligger i linje med andra aktuella förslag, bland annat utredningen om registerkontroller inom kommunal verksamhet.

Saco avstyrker förslaget att helt upphäva undantaget från att visa upp nytt registerutdrag vid förnyad anställning hos samma arbetsgivare inom ett år. Förslaget skulle öka den administrativa bördan och försvåra tillfälliga anställningar. Det ska poängteras att ett utdrag redan har visats upp vid den första anställningen. Även utredaren avråder från en sådan lösning.

Registerkontroll under pågående anställning

Att införa registerkontroller under pågående anställning är ett mer ingripande åtgärd än kontroller i samband med rekrytering. En arbetssökande har möjlighet att välja bort arbetsgivare eller branscher där sådan kontroll förekommer. Den möjligheten finns inte för redan anställda – därför bör också kraven vara högre.

Allvarliga händelser, såsom häktning eller fängelsedom, blir i praktiken alltid kända för arbetsgivaren ändå.

Saco instämmer därför i bedömningen att det inte finns tillräckliga skäl att införa registerkontroller av redan anställda inom skolväsendet eller annan pedagogisk verksamhet. Det skulle innebära ett alltför långtgående ingrepp i den personliga integriteten. Den här typen av kontroller förekommer inte generellt på arbetsmarknaden, utan är i dag förbehållna verksamhet som omfattas av säkerhetsskyddslagen – och så bör det förbli.

Det noteras att utredningen själv kraftfullt avråder från att införa registerkontroller under pågående anställning. Detta ligger i linje med tidigare bedömningar, bland annat i den nyligen överlämnade Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24). I den nu aktuella promemorian görs en samlad bedömning att sådana kontroller inte uppfyller kraven på nödvändighet och proportionalitet enligt regeringsformen, Europakonventionen och dataskyddsförordningen (s. 127). Den slutsatsen bör väga tungt i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Saco hänvisar också till remissvar från Akademikerförbundet SSR, Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges läkarförbund, Sveriges Lärare och Saco studentråd.

Med vänliga hälsningar

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Maria Rasmussen
Utredare